

KOHTUNIKE EETIKANÕUKOGU ARVAMUS nr 13/2023

Kas alltoodud käitumine on eetiline?

Kohtunike üldkogul avaldab kohtu esimees, et ta on kuulnud KHN-l osaledes kuulujuttu mitme kohtuniku ebaeetilisest käitumisest. Kohtu esimees avaldab, et nende kohtunike nimed on talle teada. Kohtu esimees taunib üldkogul nende käitumist, kuid avaldab, et tal puuduvad tõendid.

Kas on eetiline viidata kuulujutu allikana kohtute omavalitsusorgani tegevusele, kuigi KHNi protokoll kohtu esimehe viidatud kuulujuttu ei kajasta?

Kui vastus eeltoodud küsimustele on eitav, siis milline oleks olnud eetiline käitumisviis?

Kas selline teguviis on eetiline?

Kohtunike koosolekul avaldab kohtujuht, et esimees on algatanud distsiplinaarmenetluse ühe kohtuniku suhtes. Distsiplinaarkomisjoni otsust veel ei ole. Kohtujuht soovib, et kohtunik, kelle suhtes on menetlust alustatud, kahetseks avalikult oma tegevust.

Kui kohtunik, kelle suhtes menetlust alustati, keeldub avalikust kahetsusest, kommenteerib tema tegevust kolleegidele kohtujuht.

Kas selline teguviis on eetiline?

Kui kohtunikku, kelle suhtes menetlust alustati, koosolekul ei viibi, kommenteerib kohtu juht tema tegevust koosolekul ilma kohtuniku osaluseta.

Kui vastus mõnele eelpool esitatud küsimusele on eitav, siis milline oleks eetiline tegutsemisviis?

Eetikanõukogu seisukoht

Eetikanõukogu märgib kõigepealt, et nõukogu pädevuses ei ole tuvastada fakte ega uurida, kas arvamuse taotleja esitatud sündmuse kirjeldus, mille kohta ta soovib hinnangut, vastab tegelikkusele. Eetikanõukogu ülesandeks üldjuhul ei ole lahendada kohtunike omavahelisi vastuolusid ning anda hinnang, kas kolleeg on väärilt käitunud.

Eetikanõukogu peab vajalikuks osutada üldistele põhimõtetele, mis seostuvad esitatud küsimustega.

- Kohtunike eetikareeglid on vastu võetud eelkõige selleks, et kindlustada õigusemõistmise fundamentaalne põhimõte: igaühele tagatakse kohtus õiglane õigusemõistmine sõltumatus ja erapooletus kohtus. Need põhimõtted tulenevad ÜRO inimõiguste deklaratsioonist ning inimõiguste konventsioonidest, Euroopas Euroopa Nõukogu poolt vastuvõetud inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni artiklist 6 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklist 47. Eetikareeglid peavad aitama kohtunikel käituda viisil, mis loob avalikkuse usalduse kohtu kui institutsiooni ja kohtunike tegevuse vastu. Seetõttu on ka eetikanõukogu esmaseks ülesandeks anda nõu kohtunikule, kui kohtunikul tekib kahtlus, kas mingi tegevus ei kahjusta nimetatud eesmärke.
- Kuigi avalikkuse, seega välise usalduse kindlustamine on eetikareeglite esmane eesmärk, peab kohtunik ka kohtusiseselt käituma väärilt ja kolleege austavalt. Kohtunike käitumise Bangalore neljanda põhimõtte järgi on kohtuniku iga tegevuse sisemine ja väline kõlbeline laitmatus olulise tähtsusega.
- Kohtunike eetikakoodeksi punkt 9 kohaselt juhib kohtunik kolleegi tähelepanu vaieldamatult vääritle käitumisele ja eetikakoodeksis kehtestatud reeglite rikkumisele ja püüab sellist käitumist lõpetada. Vajadusel teavitab ta juhtunust kohtu üldkogut või

kohtu esimeest. Bangalore põhimõtete kommentaarides (p 218) öeldakse, et kohtunik peab reageerima, kui ta saab teada usaldusväärsetelt tõenditest, et kolleeg on käitunud ebaväärikalt. Kohtunik võib kolleegiga suhelda ja tema väärkäitumisele tähelepanu juhtida või teatada rikkumisest distsiplinaarvastuse algamisõigust omavale kohtunikule (KS § 91).